

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

1910

TIDNING FÖR SVENSKA KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

AF

FÖRENINGEN DAGNY

TREDJE ÅRGÅNGEN

F. ENGLUNDS BOKTRYCKERI - STOCKHOLM 1910

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

BIOGRAFIER, MINNESTECKNINGAR, NEKROLOGER.		Sid.
Blackwell, Dr. Elisabeth		267
Cleghorn, Isabel, De 70,000 och. Af Hanna Jonson.		206
Eckstein, Anna. En fredsapostel. Af Tyra Kleen		13
Fickert, Auguste. Af M. F.		317
Flodin, Louise. Af Mary T. Nathhorst Gumælius, Sofia. Af Mary T. Nathhorst Holmgren, Ann Margret, f. Tersmeden, Af Gulli Petrini.		525 561 73
Högström, Sally. En banbryterska för svensk kvinnogymnastik. Af Elpis... ..		85
Jönsson, Maria. Den nya representan- ten i folkskoleöverstyrelsen.		516
"Kate". En kvinnlig samhällsbyggare. Af C. S. von Koch		326
Lagerstedt, Lotten. Af G.		37
Lessel, Anna. Af Frigga Carlberg.		150
Lindgren, Mathilda. Af Valborg Ulrich. Lindhagen, Carl. Af Anna Kleman....		336 573
Lundgren, Jetta. Vår första kvinnliga riksdagsnotarie. Af E. K-n		49
Lundin, Hulda. Af Mary T. Nathhorst. Lundqvist-Sörensen, Anna. †. Af N. K-ger.		537 42
Montelius, Agda. Af Louise Woods Beckman.		181
Montelius, Agda, och F. V. O. Af Sigrid Netzel.		184
Montelius, Agda, och hennes lärjungar. Af Ebba Pauli.		187
Montelius, Agda, som Fredrika-Bremer- Förbundets ordförande. Af Gertrud Adelborg.		182
Morgenstern, Lina. Af Paula Ruth Hey- mans.		193
Nightingale, Florence. †. Af Fanny Ekenstierna.		381
Nyqwist, Lotty. Af Alma Vik.		333
Ribbing, Maria, f. de Vylder. †. Af Hedvig af Petersens.		489
Sjöstedt, Helen. †. Af Frigga Carl- berg.		217
Såve, Teofron. Af Lydia Wahlström....		453
Wallenberg, Anna. †. Af Sigrid Leijon- hufvud.		97
Ward Howe, Julia. †. Af Carola Sahl von Koch.		518
Wieselgren, Sigfrid. Af Lydia Wahl- ström.		477
LEDANDE OCH POLITISKA ARTIKLAR, KOMMUNALA ANGELÄGENHETER, SKOL- OCH UNDERVISNINGS- FRÅGOR.		
	Sid.	
De gifta kvinnorna och de nya kom- munallagarna. Af Anna Wicksell.		28
De socialdemokratiska kvinnorna och rösträttsfrågan.		408
Dr Kerschensteiner och yrkesskolorna. Af Ida Buergel Goodwin		115
Enhetstanken inom F. K. P. R. Af Axianne Thorstenson.		465

Framtidens folkskola. Af H. J.	347
Fredrika Bremer-Förbundet utarbetar plan till kvinnlig yrkesskola i Stock- holm.	109
Första-kammarvalen. Af Gulli Petrini. Hans goda rätt.	405 417
Hvad böra högerkvinnorna göra. Af Jenny Wallerstedt.	455
Hvad skola vi göra? Af Anna Kle- man.	393
Hvartför vore det fördelaktigt att ha kvinnliga överlärare vid folkskolan? Af Anna Ljungberg.	253, 372
Hvem är mördaren? Af A. K.	1
I Fredrika Bremers tecken.	146
Kvinnlig yrkesskola i Stockholm.	63
Kvinnorna i Stockholms Frisinnade val- mansföreningens kommunala styrelse.	78
Kvinnorna och de kommunala valen....	549
Kvinnornas deltagande i stadsfullmäkti- gevalen. Af Gulli Petrini.	186
Kvinnorörelsen och samhällsfrågor.	133
Nativitet, äktenskapsfrekvens och kvinn- lig rösträtt.	361
Politik och kvinnor. Af St. Grave....	87
Praktiska upplysningar rörande gifta kvinnors själfdeklaration. Af Anna Wicksell.	503 245
Representantvalet vid Stockholms folk- skolor.	494
Reträttlagsstiftning.	494
Rösträttsutredningen. Proposition till 1911 års riksdag.	350 185
Samverkan mellan Nordens lärarinnor. Af En svensk landsortslärlarinna....	122
Sexuell uppfostran.	429
Stockholms kvinnliga stadsfullmäktige- kandidater.	111, 122
Vårt rättssamhälle, Af A. K.	429
RÖSTRÄTTSRÖRELSEN.	
	Sid.
Arbetet för den internationella rösträtts- kongressen.	473
Bref från Örebro.	272
F. K. P. R. och Första-kammarvalen. Hur det går till att anskaffa pengar till kongressen. Af Ann Margret Holmgren f. Tersmeden.	448 423
Några ord till Sveriges rösträttsför- eningar med tanke på den internatio- nella kongressen 1911. Af Sigrid Hofrén.	303
Praktiska uppgifter för landsbygdens F. K. P. R. Af E. P.	394
Rösträttsarbetet i Värmland.	189
Rösträttsföreningarnas årsberättelser.	177
Stadsanslag å 3,000 kr. till rösträtts- kongressen.	480
ARETS VALRÖRELSE.	
	Sid.
Det första kvinnliga kommunala valmö- tet i Hälsingborg och dess efterspel. Af St. Gr.	75
F. K. P. R. och Första-kammarvalen..	431
Första-kammarvalen. Af Gulli Petrini..	444

	Sid.	
Kvinnorna och stadsfullmäktigevalen i Stockholm.		100
Kvinnorna och stadsfullmäktigevalen i Gefle. Af K. L.		556
Kvinnorna och stadsfullmäktigevalen i Malmö.		543
Kvinnornas stadsfullmäktigekandidat i Hälsingborg.		105
Kvinnornas stadsfullmäktigekandidat i Hälsingborg. Svar från St. Gr.		113
Om landstingsvalen och deras betydelse. Af Elin Wahlquist.		337
Stadsfullmäktigevalen i Huskvarna.		583
Stockholms andra kvinnliga stadsfull- mäktige. Dr Valfrid Palmgren.....		145
Våra kvinnliga stadsfullmäktige. 556, 580, 589, ...		601
Vår första kvinnliga stadsfullmäktige. Fröken Gertrud Månsson.		134
LAGFRÅGOR.		
	Sid.	
Gift kvinnas äganderätt. Af B. Roos... ..		266
Makars äganderättsliga förhållanden i olika länder. Af M. S. v. H.		170
Yrkesjärekommitténs betänkande med af- seende på utvidgad kvinnoskydd. Af Gerda Meyerson.		122
KVINNOFRÅGOR I ALLMÄNHET, SOCI- ALA FRÅGOR, LÖNEFRÅGOR.		
	Sid.	
De kvinnliga filosofie kandidaternas ställning. Af C. L.		385
De kvinnliga skribitraderna i statens tjänst. Af G. T-II.		195
En pensionsfråga för dagen. Af Anna Wijkander.		92
Fabriksarbetet och de minderåriga. Af M. Anholm.		230
Fattiga, ensamma mödrar och deras barn. Af Anna Lindhagen.		443
Hvad är kvinnorörelsen. Af Agda Mon- telius		210
Hur bör den ogifta modern hjälpas? Af Axel Hirsch		246
Kampen mot hvit slafhandel. Kongres- sen i Madrid. Af Clara Wahlström 539, ...		563
Kvinnolöner inom industrien. Af M. Anholm.		2
Kvinnorna i statens tjänst.		467
Kvinnorna och folkpensioneringsförsla- get.		478
Kvinnorna och "fullmaktstjänsterna". Af Axianne Thorstenson.		441
Kvinnorna och sjukhögskolorna. Af Sigrid Lidströmer		290
Lönereglering och pensionering vid de enskilda läroverken. Af S. Sbd.....		352
Pensionskassa för kvinnliga kontorister. Samhället behöver kvinnans hjälp. Af S. H.		52 219
Viktiga lönefrågor för de kvinnliga bi- träderna i stadens tjänst. Af G. T-II. 550, ...		576

SOCIALA OCH FILANTROPISKA FÖRETAG, BESKRIFNINGAR ÖFVER BYGGNADER OCH INRÄTTNINGAR, RESESKILDNINGAR M. M.

	Sid.
Almén, Ina, och Svenska Hem. Af Mary Nathhorst	501
Barnkammaren — ett sanatorium. Af —nd.	164
Bref från S. B. K:s hvilohem. Af N. S.	557
C. S. A:s praktiskt sociala utbildningskurser. Af Elpis.	248
En husmoderskola. Af Lif.	421
En kvinnornas insats i samhällsarbetet. Af Socialt intresserad.	77
Ett besök på engelska landsbygden. Af F. C.	258
Ett rekreations- och hvilohem.	88
Feriedagar på Zürichberg. Af N. Sahlbom.	199
Fredrika-Bremer-Förbundets stipendieinstitution.	32
Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier.	188
Germansk vallfärd. Af Huck Leber. 446, 458, 470,	482.
Hvita Bandet. Arbetsåret 1909.	529
Intryck från Robert Brownings Settlement. Af E. G.	122
K. F. U. K:s hemverksamhet. Af Hildur Mellin.	66
Kjellbergsska flickskolan. En 75-årig kvinnlig undervisningsanstalt. Af E. K-n.	513
Kommunkursen i Stockholm.	57
Kurs i kommunalkunskap.	21
Kvindelig Læseforening i Köpenhamn. Kvinnornas kurs i Stockholm i kommunalkunskap. Af A. Th.	32
Nybyggnaden vid Rinforsa.	360
Pierre Budins Mjölkdroppe. Af Disciple.	353
Rundresor i Schweiz. Af N. S.	410
S. B. K:s hvilohem. Af Elpis.	308
Social utbildningskurs för unga kvinnor.	269
Stockholms koloniträdgårdar och Anna Lindhagen. Af Anna Harpen.	434
Svenska Hems nya lokaler. Af Elpis.	371
Systrarna Lindberg. En fabrik startad af kvinnor. Af Chanteclair.	265
Vaksamhet.	281

UTLÄNDSKA KORRESPONDENSARTIKLAR, KVINNORÖRELSEN I UTLANDET.

	Sid.
Angående de förträffliga verkningarna af kvinnans rösträtt.	505, 529, 593
Beriktigande. Af Ellen Wester.	257
Bref från Ryssland. Af Zénéide Mirovitch.	93
Conseil national des femmes francaises. Af Elsa G. Nordin.	125
De danska kvinnornas rösträtt. Af Elisabeth Krey.	422
De engelska kvinnornas rättsliga ställning.	209
De kvinnliga representanterna i finska landtdagen.	124
Den kvinnliga yrkesinspektionen i Finland.	583
Det internationella rösträttsarbetet.	432
Doktor Ernestina Perez. En kvinnosakens förkämpe i Syd-Amerika.	432
En ny duvpost.	444, 541, 575
En återblick på rösträttsstriden i England. Af Mia Schannong.	363
Finsk kvinnoförenings arbete på reformer i lagstiftningen.	160
Från kvinnorörelsen i Tyskland.	212
Från världens rösträttsfält. Af Ellen Wester. 64, 112, 171, 220, 267, 304, 348, 419, 468, 516, 578,	591
Förbud för kvinnors nattarbete. Frågan uppe i Finland. Af M. Asp.	50

	Sid.
För frihet och rätt. Ett kamprop från de polska studentskorna i Lemberg och Krakau.	398
Kejsar Wilhelm och kvinnorna.	406
Kvinnlig konstutställning i Paris. Af A. L-n.	176
Kvinnorörelsen och statsfinanser.	373
Kvinnorörelsen och yrkesutbildningsfrågor i Österrike. Af S. Sbd.	365
Kvinnor i kommunalförvaltningen. Fru Betzy Kjelsberg.	41
Kvinnorna och förlidet års stortingsval i Norge. Af Dagny Bang.	147
Kvinnorna vid den internationella frihandelskongressen. Af John Hedström.	411
Kvinnor och brottslighet.	505
Kvinnorörelsen i Österrike. Af S. Sbd.	291
Kvinnorörelsen. Notiser från Tyskland. Af S. Sbd.	385
Märkeskvinnor inom tyska rösträttsrörelsen. Af Hilda Sachs.	456
Norges kvinnor få allmän kommunal rösträtt.	229
Några ögonblicksbilder från valen i Helsingfors. Af Jane Gernandt Claïne.	90
Reverend Anna Shaw om England och Skottland.	437
Rösträtt åt Englands kvinnor. Af Ellen Wester.	282
Rösträtt åt Englands kvinnor.	289
Studentskornas hem i Paris. Af A. L-n.	307
Studentskornas restaurant i Paris. Af A. L-n.	603
Svensk fest i Paris. Af Elsa G. Nordin.	141
Teresa Labriola och kvinnoängelserna. Af Hilda Sachs.	232
Till Förläkningsbillens historia. Af Ellen Wester.	322, 336, 360, 552
Till kvinnosakens historia. Kvinnorna och yrkeskolefrågan i Österrike. Af S. Sbd.	480
Ur f. norska justitieministern Castbergs tal i Albert Hall.	173
Ytterligare upplysningar från Washington.	568

LITTERATURANMÄLNINGAR, UPPSATSER I LITTERÄRA ÄMNER, ESSAYER, KULTURSKILDNINGAR.

	Sid.
Adelborg, Gertrud: Gagnä-mäns näs. Rec. af Sigrd Leijonhufvud.	43
Anna Sandströms läsebok. II. Af Jenny Velander.	471
Balten, Ode: Döddansare. Rec. af Maria Jouvin.	293
Berg, Bengt: Sjöfallsboken. Rec. af Gustava Svanström.	408
Berger, Henning: Drömlandet. Rec. af L. D-n.	163
Bergman, Hjalmar: Hans nåds testamente. Rec. af S. E-d.	340
Bidrag till den svenska kvinnans historia.	135, 153
Björck, Amalia: Trotsare och långtare. Rec. af S. E-d.	484
Boken om lyckan. Af Ingegerd Lagerström.	126
Branting, Anna: Fäfänglighet. Rec. af S. E-d.	594
Dahlgren, Lotten: En svensk herrgårdssläkt. Rec. af Sigrd Leijonhufvud.	91
Den nya hemlyrikern. Af Huck Leber. E. C.: Stämplad. Rec. af E. —m.	114, 396
Ellen Keys bok om kvinnorörelsen. Af Lydia Wahlström.	102
Engelke, Jenny: Britt-Marie. Rec. af M. R-M.	566

	Sid.
Ernst Ahlgren och Esselde. En brevväxling utgiven af Sigrd Leijonhufvud. Rec. af E. K-n.	138
Ett rådsammanträde under drottning Kristina.	301
Folkskolans Barntidnings julböcker.	595
Forslund, Karl-Erik: Rymdsånger. Rec. af S. E-d.	198
Gernandt Claïne, Jane: Till Afrodite. Rec. af S. E-d.	484
Goss, Charles Frederic: Mannen, hustrun och hemmet.	211
Grazia Deledda. Några studieblad af Maria Jouvin.	338
Grete Meisel Hess. Af N. K-ger.	311
Hamilton Geete, Anna: I solnedgången. Rec. af Hilma Borelius.	581
Hedengren, J, och Beskow, E.: Elsa Borg. Rec. af F. E.	270
Hedvig Charlotta Nordenflycht. Af Kerstin Rathsmann.	374, 386
Heidenstam, von, Verner: Svenskarna och deras höfdingar. Rec. af Sigrd Leijonhufvud.	594
Heliga Birgitta inför nutida läsare. Richard Steffen: Den heliga Birgittas uppenbarelser. Rec. af Lydia Wahlström.	151
Holmström, Maria: H. C. Andersen. Rec. af A. H-n.	424
In memoriam. Af Ann Margret Holmgren, f. Tersmeden.	222
Kleen, Else (Gwen): Kvinnor och kläder. En krönika om 1800-talet. Rec. af E. K-n.	542
Kuylenskierna Wenster, Elisabeth: I stället för kärlek. Rec. af S. E-d.	604
Kvinnlighet, manlighet och mänsklighet. Essayer af Rosa Mayreder. Rec. af E. K-n.	294
Lagerström, Ingegerd: Blodets röster. Rec. af E. K-n.	595
Landquist, John: Ellen Key. Af Hilma Borelius.	31
Lidman, Sven: Stensborg. Rec. af S. E-d.	340
Lindberg-Dovlette, Elsa: En fiolflicka. Rec. af S. E-d.	554
Linder, Ulla: Guld. Rec. af A. H-n.	174
Linder, Ulla: Vågsvall. Rec. af S. E-d.	567
L. K. P. R:s festskrift på Ann Margret Holmgrens 60-årsdag.	89
Malla Montgomery Silfverstolpes memorarer. Af L. D-n.	309
Marianne von Willemer. Af Sigrd Platen. 7, 17, 44, 53, 67	
Mary Wollstonecraft. Af Elisabeth Krey.	241, 259
Mc Intyre, Margaret: Grottopojken från stenåldern. Rec. af A. H-n.	351
Nordström, Ludvig: Herrar. Rec. af S. E-d.	292
Nyblom, Lennart: Handbok i akvarellmålning. Rec. af A. L. E.	326
Några intryck från en van Eedenföreläsning. Af Ida Buergel Goodwin.	103
Om Björnsson. Af A. L-n.	197
Ossian-Nilsson, K. G.: Slätten. Rec. af F. E.	325
Passionsspelen i Oberammergan. Af Gustava Svanström.	324
Rantzau, Adeline, Gräfin zu: Ein unmöglicher Mensch. Rec. af Ingegerd Lagerström.	507
Ribbing, Lännart: Dagsmeja. Rec. af S. E-d.	198
Sadolin, Frode: Nervhälsa. Rec. af —n.	257
Siewertz, Sigfrid: De gamla. Rec. af S. E-d.	174
Slutsatser ur Rosa Mayreders "Kvinnlighet, manlighet och mänsklighet.... "Sommarboken". Af A. H-n.	175, 362
Stjernstedt, Marika: Lilas äktenskap. Rec. af S. E-d.	594

Svanström, Gustava: Det starkaste. Rec. af M. R.—M.	Sid. 554
Svensson-Graner, Carl: Yttersta domen. Rec. af A. H—n.	335
"Så ska vi hat". Af A. H—n.	335
Söderberg, E. N.: Lyrik. Rec. af S. E—d.	198
Till Rosa Mayreders porträtt.	169
Thorburn—Busck, Mildred: Fjärran melodier. Rec. af S. E—d.	555
Thorvaldsen och Anna Maria v. Uhden. Af Maria Holmström.	320
Thorvaldsen och hans förhållande till "England och Österrike". Af Maria Holmström.	530
Trotjänarinnan. Af Jenny Engelke.	283
Tärlingskrifter i "Handledning i sexuell undervisning och uppfostran". Af Julia Kinberg och Alma Sundqvist samt af Elin Cederblom. Rec. af Inez Laurell.	56
Ullman, Gustaf: En flickas ära. Rec. af S. E—d.	174
Willamovitz-Moellendorf, Fanny, f. Fock: Dikter. Rec. af S. E—d.	484
Vägner, Elin: Pennskafet. Rec. af E. K—n.	506
Österling, Anders: Människor och landskap. Rec. af S. E—d.	340

KONST-, KONSTINDUSTRI OCH HEMSLÖJD.

Anna Bobergs utställning i Paris.....	Sid. 208
Bikupan.	592
En dansens prästinna. Af Sigrid Elmblad.	234
Fem konstnärinnors utställning i Stockholm. Af M. R.—M.	591

MÖTEN, MÖTESREFERAT.

Arbeterskekonferensen i Stockholm 520, Barnmorskemötet i Stockholm.	Sid. 400
Centralstyrelsens i F. K. P. R. 7:e årsmöte. Af Ellen Kleman.	25, 39
Det kyrkligt teologiska mötet i Örebro 28—30 juni 1910. Af Elin Pählman.	318
De övergifna mödrarna.	481
En diskussion om "Kvinnans värnplikt" En kvinnoförenings 10-åriga jubileum... Fredrika Bremer-Förbundets årsmöte i Stockholm.	157
Gefleborgsförbundets af F. K. P. R. andra årsmöte. Af Klara Lindh	117
Kvinnliga överlärare.	373
Kvinnorna och den internationella rösträttsrörelsen, apropos världsfredskongressen i Stockholm 1911.	149
Kvinnorna och kommunalintresset. Bref från Göteborg. Af M. K.	123
Kvinnornas dag på världsfredskongressen. Af E. K—n.	357
Kvinnornas stora kommunala möte i Stockholm.	116
L. K. P. R:s protestmöte i Stockholm, mot den Östbergiska motionen.....	254
Nordiska skolmötet i Stockholm. Af A. S—m.	369
På länsförbundsmöte i Vaxholm. Af A. K.	269
På stadsfullmäktigesammanträde i F. K. P. R. i Göteborg. Af M. K.	236
Rösträttsmötet i Stockholm för de nordiska skolkongressisterna.	376
Svenska Hem.	201
Svenska skolkökslärarinnornas årsmöte. Af L. N—m.	399
Södermanlands länsförbunds första årsmöte. Af Elin Pählman.	312

Tre föredrag på Nordiska skolmötet....	Sid. 388
Älfsborgsförbundets årsmöte.	105

DIVERSE.

Aforismer om politisk rösträtt. Af H. Rebell.	Sid. 161
"Arbetets ära". Af Gustava Svanström.	162
Brekort till Dagny.	127
Dagny 1910. Prenumerationsanmälan. 6, 16 Dagny 1911.	567, 570
"Dalli". Af Elpis.	407
De gamlas dag. Af Lif.	479, 520
Den egna lilla stugan. Af Viola Björk.	139
De som gått före. Af —a.	5
Det kvinnliga intelligensproletariatet. Af Ebba Theorin.	508
Doktorerna Kinbergs och Sundquists bok.	209
En förbisedd kvinnlig rättighet och en kvinnlig uppgift.	101
En intervju med Leo Mechelin. Af A. K.	79
En kvinnornas världskongress. Af A. S. O.	306
En kyrklig dom. Af Jenny Velander.	418
En praktisk tidning för hemmen.	52
Ett inbilladt bref. Af Anna L. Elgström.	435
Ett litet bref från Flen.	544
Festen för Ann Margret Holmgren den 18 febr. 1910. Af Ek.	91
Fredrika Bremer-Förbundets årsberättelse.	281
Från andra sidan sedt. Bref från Murad Bey till Muley Ben Hafiz. Uppbrutet af Lenah.	270
Föreläsningar för fruntimmer i Göteborg 1839.	15
Gamla bref. Af S-d Pl-n.	295
"Hemströmmen".	221
Hur har den moderna kvinnan tänkts? Huru skalfa pengar till kongressen? Af En rösträttsföreningsmedlem. ...	455
Hvad skola vi göra? Af Ina Rogberg	467
Hyllningarna för fru Agda Montelius. I dagens brännande fråga. Af Ina Rogberg.	196
Ido.	200
Inbjudan till Ekonomiska frihetsförbundets höststämma.	541
Individualism. Af Lenah.	401
Kejsarens nya kläder. Af Lenah.	233
Kvinnlig klockare på 1850-talet.	496
Kvinnornas hyllning för borgmästare Lindhagen.	127
Kvinnornas värnplikt. Af Elpis.	596
Kvinnor som hedersdoktorer.	491
L. K. P. R. lyckönskar Norges kvinnor.	272
Minfru. Af Elpis.	231
Miss Anna Ecksteins fredsadress.	568
Moral.	493
Några kvinnoprofiler från Nordiska skolmötet i Stockholm 9—12 aug. 1910. Af Alma Vik.	454
Odlas läkeörter. Af S-d Pl-n.	345
Om sammanhanget mellan kvinnans rösträtt och — köttpriserna. Af S. Sbd.	141
På skolutställningen i Stockholm. Af Lif.	504
"Rösträttsbutikerna" i Stockholm.	359
"Rösträttspelet".	569
Sexuell undervisning och uppfostran. Af Inez Laurell.	584
Sexuell undervisning och uppfostran. Af Teodor Holmberg.	172
Skrivelse från Nationalförbundets styrelse.	188
Små rösträttsresor. Af Augusta Tonning.	248
	584

Stockholms stads anslag till rösträttskongressen.	Sid. 505, 565
Svensk grundlighet.	244
Till Amanda Kerfstedt. Af L. D-n.	277
Till rösträttsföreningarna landet rundt. Af Sigrid Hofrén.	555
Tionde nordiska skolmötet.	340
Upprop till Sveriges kommunalt röstberättigade kvinnor.	101
Vår rösträttsrörelse inför utlandet.	231

FRÅN ALLMÄNHETEN.

"En agitation som man bör se upp med". Af Justina P.	Sid. 10
Hvad skola vi göra? Af Landsortsfru.	413
Hvar är hon? Af Ajax.	58
Hvar är hon? Af Sigrid Hildigund och Portia.	69
Hvar är hon? Af Thora Holm.	80
Hvar är hon? Hvar hon är. Af En af dem med bomullen.	19
Hvar är hon? Hon är där! Af Th. Pihlstrand.	57
Hvar är hon? Till Eira Hellberg. Af Emma Wretling och Sigrid Hofrén.	33
Hvar är hon? Till Elin Cederblom. Af Eira Hellberg.	4
Nykerhetsrörelsen och rösträttsrörelsen. Af E. W-n.	128
Rösträttsarbetet på landsbygden. 413, 425, 437	437
Socialdemokraterna och F. K. P. R. Af intresserad iakttagare.	425
Till Justina P. Af Bernhardina.	46
Till Justina P. Af G. S-m.	33
Till Justina P. Af Huck Leber.	21
Tionde flickskolemötet.	545
Vår kyrka och kvinnorna. Af Mia Göransson.	449

RIKSDAGEN.

Den Östbergiska taxeringsfrågan.	Sid. 279
Notiser. 58, 81, 117, 128, 221,	245
Statsministerns svar på herr Lindhagens interpellation angående rösträttsutredningen.	135
Vår rösträttsfråga. Hr Lindhagens interpellation.	111
Östbergiska motionen inför riksdagen.	267

INSÄND LITTERATUR.

Sid. 93, 104, 128, 152, 161, 198, 221, 237, 260, 271, 281, 329, 340, 361, 401, 407, 460, 483, 491, 505, 521, 529, 543, 568, 579.
--

NOTISER.

Sid. 10, 22, 34, 46, 58, 69, 81, 93, 106, 117, 128, 142, 153, 166, 178, 202, 213, 224, 237, 249, 273, 285, 297, 313, 323, 341, 353, 365, 377, 401, 413, 425, 433, 449, 461, 480, 485, 497, 509, 520, 532, 545, 555, 569, 596, 605.
--

FÖRENINGSMEDDELANDEN.

Sid. 22, 34, 46, 58, 70, 82, 94, 106, 118, 128, 142, 154, 166, 178, 190, 202, 214, 225, 237, 249, 261, 273, 267, 323, 341, 365, 377, 425, 449, 457, 473, 485, 497, 509, 521, 533, 545, 558, 569, 584, 596, 605.

BREFLÅDA.

Sid. 202, 225, 425, 593.

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 1.

Stockholm den 5 Januari 1910.

3:e årg.

Prenumerationspris: 1/4 år .. kr. 4: 50 1/2 år .. kr. 2: 50 3/4 .. " 3: 50 3/4 .. " 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorter som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.	Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. Utgifningstid hvarje torsdag.	Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 11—12. Stihlm 19 ¹⁰ F. Englund's Boktr.	Expedition och Annonskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.	Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10: — Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 % 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.
---	--	--	---	---

I Fredrika Bremers tecken.

Detta är stolta ord att sätta som motto öfver den svenska kvinnorörelsen, men vi ha rätt till att göra det, med upptagande af den förpliktelse de medföra. Intet land har att uppvisa en så ädel banérförerska för kvinnofrigörelsens idé som Fredrika Bremer var — kanske icke heller en mera framsynt och frisinad. För en senare tid, som icke alltid med rätta braverar med »frisinnets» begrepp, står det möjligen icke fullt klart i hvilken grad Fredrika Bremer stod frigjord gent emot fördomar och trångsinne; hennes egen tid lät henne umgälla det. För den tidens konservative var hon en nog så arg »rabulist», det frigörelsearbete hon tagit upp ställde henne ju i oppositionens led. I sin varma entusiasm vågade hon sitt populära författarenamn. Den välvilja och uppskattning, som mött författarinnan till Teckningar ur hvardagslifvet, Grannarne, m. fl. arbeten, skulle bytas till en storm af ovilja och hån, när hennes »kvinnobok», Hertha, kom ut. Men för hennes brinnande själ hade det blifvit till en nödvändighet att få slå ett stort slag för kvinnornas sak, och då tvekade hon ej, äfven om hennes egen fördel därigenom kom på spel. För »det högsta», idén, trotsade hon hån och åtlöje och folkgunstens mistning. Själf bar hon inom sig sin ljusa, starka tro på individens rätt till en full och fri utveckling, och det var fram mot detta hon ar-

betade för alla de undanskjutna och ofria kvinnornas skull.

Vår tids kvinnorörelse i Fredrika Bremers tecken! Det betyder: ett arbete, buret som hennes af osjälvviskhet, framsynthet, frisinthet och en stark och varm tro. Det betyder uppoffring af egen fördel och framgång, det betyder blick ut öfver de stora målen, det betyder verkligt frisinne, som förstår att det är ur brytningen af skilda åsikter som sanningen växer fram, och det betyder en icke sviktande tro på att sökandet efter den eviga sanningen leder uppåt. Det betyder människor och lif, icke abstraktioner och doktriner. Det betyder eld och entusiasm och pånyttfödelse.

Ett nytt år, en af märkesstenarna som vi själfva sätta för tiden ha vi åter nått. Fast det nya och det gamla är så sammanväfdt — hvem skiljer ut det från hvartannat — se vi vid årsskiftet gärna fram mot en »ny» tid, som vi kalla det; med nya uppsåt och ny håg taga vi fatt på vår gärning. För oss kvinnor äro målen nog så gamla — de sedan länge uppställda, ännu ej vunna — *vågarna* blott äro delvis nya. Men säkrare och bättre kunna vi ej vandra dem än i Fredrika Bremers tecken, i hennes andas frisinthet och ödmjukhet, i hennes brinnande hugs oräddhet och i hennes själs starka och varma förtröstan.

Promenaddräcker och Kappor

Vår stora mellangren rekommenderas.

Elegant smak! Solidt arbete! Förmånliga priser!

GUSTAF HOLMBLOMS KAPPAFFÄR, NORMMALMSTORG

Dr. J. M. M. M.

Kvinnolöner inom industrien.

Ett blad ur våra lifsförnödenheters historia.

Vi lefva i en vaken och vetgirig tid, som forskar i det lilla icke mindre än i det stora, en tid, hvilken tummar och vänder på de nedärfda lifsvärderna och i allmänhet har ytterst lätt för att förkasta och rifva ned. Men under allt detta, till synes negativa, är det något i hög grad positivt som med kraft och målmedvetenhet håller på att arbeta sig fram. Det är samhörighetens idé. Från sin begränsning inom familjen, skräpet, klassen sträfvade den att omfatta samhället i sin helhet, ja mänskligheten. Däraf detta starka sociala intresse förgrunden af de större folkens lif. Också hos oss börjar denna underbara tidsströmning, ett utslag af sann kristlig kultur, göra sig märkbar, äfven om okunnigheten ännu uppreser starka dammar däremot.

Hur är det, exempelvis, med vår kännedom om det stora samhällsområde, som omfattar våra dagliga förnödenheters tillberedande? Är det icke numera för de flesta af oss, konsumenter, ett verkligt terra incognita? Så länge det mesta tillbereddes i hemmen eller — såsom ännu i orienten — i öppna verkstäder, var lifet hvar förtrogen med denna viktiga sida af lifvet. Man visste, att det var rena varor och icke mer eller mindre förfälskade kemiska konstprodukter man fick till lifs. Man kände tillika i grund de arbetandes lefnadsvillkor. Nu däremot är det yrkeshemligheternas, patentens och storkonkurrensens tid. Intet medeltida kloster kunde väl i själfva verket vara mera åspärradt från yttervärlden än nutidens industriella etablissement äro det. Också de som där arbeta, fabriksfolket, ha blifvit som en kast för sig, ett folk i det hela okänt och oförstådt af "de andra" inom samma land.

Det vore en olycka för hela vårt folk, om denna afsondring skulle bli konstant. Det vore ett afbräck i utvecklingen, som så uppenbart går i samhörighetens tecken. Vi måste därför gräfvade djupa kanaler i den riktningen, på det att samhörighetens, broderlighetens ström må flöda därin. Men för att kunna göra det rätt, måste vi känna industriens människor och de villkor, hvarunder de lefva.

Det utkom i våras en broschyr, som ger en inblick i fabrikslifvets hemlighetsfulla värld och som borde läsas och begrundas af många. Jag menar i synnerhet af dem, hvilka redan börjat känna ett stign i sitt innersta, hvilka oroas af frågan, huruvida vi i tryggad ro kunna njuta alla de goda ting industrien skapar åt oss eller om det icke finnes fall, då dessa måste bränna vårt sociala medvetande som en nessosklädnad.

Broschyren är utkommen som nr 17 i C. S. A:s skriftserie och heter Kvinnorna i industrien af Gerda Meyerson. De uppgifter, som där lämnas af en med ämnet väl förtrogen författarinna, tala i sitt nyktra, för att icke säga torra språk med sina faktas omutliga logik. Hufvudsakligen hämtade från Stock-

holm, skildra de löne- och lefnadsförhållanden hos en i många hänseenden representativ arbeterskekår på omkr. 8,000 medlemmar, endast vuxna medräknade. Ur det med stor flit hopsamlade materialet, skall jag här endast leta fram hvad som berör löne-frågan och taga reda på, huruvida fabriksarbetet är en näringsgren, som skänker arbeterskan (männen skola vi ej tala om, de reda sig nog) en enkel, men tillräcklig bärning. Då hennes utbildning intet har kostat, kan hon gifvetvis icke fordra något större mått af lifvets goda såsom lön. Men hvad man måste ha rätt att fordra för den, som på ett samhällsnyttigt arbete ger sin fulla arbetskraft, det är en enkel, men tillräcklig bärning. Närmast menas därmed möjligheten till en lefnadsstandard, där arbetskrafterna kunna hållas vid makt inom den af naturen föreskrifna gränsen och där spelrum för de andliga förmögenheter icke får saknas. Hvarken ur human eller nationalekonomisk synpunkt kan denna fordran anses för hög.

* * *

Hvilken summa bör man, för en stad med så lågt pänningvärde som Stockholm, uppställa såsom existensminimum för en arbeterska, hvars debet och kredit af arbetskrafter någorlunda skall gå ihop? Frågan är ej så lätt att besvara, då så mycket beror på individen själf; men om vi låta de skötsamma och ordentliga arbeterskorna uppge normen, så kan åtminstone invändningar om slösaktighet och oförstånd icke tillämpas.

På olika arbeterskors utgifter och inkomster anför fröken M. icke så få prof. En 33-årig hatsömmerska, "ordentlig och sparsam", använde endast 50 kr. om året på sin garderob. Till hyran gick 156 kr. (hon var en af de lyckliga, som fått rum i bostadshuset vid Dalagatan); sjukasseafgiften var 21 kr., utgift för gas och fotogen 12 à 18, för tvätt 24 kr., för kost à 8 kr. i veckan 416 kr. och för diverse småutgifter 60 kr. — tillsammans 745 kr. om året. Då hon var klen till hälsan, använde hon sina små besparingar till att skaffa sig några veckors landluft om somrarna. Allt i allt en mycket ordentlig arbeterska.

Om vi härefter uppgifva 750 kr. såsom den summa, hvarmed en arbeterska i Stockholm bör kunna uppnå en enkel bärning, så få vi tillika betänka, att endast en bråkdel af vår hufvudstads 8,000 fabriksarbeterskor kunna skaffa sig en så god och billig bostad som den här anförda.

Låt oss nu efter de meddelade löneuppgifterna taga reda på i hvilka branscher en så hög (eller högre) aflöning kan uppnås, och låt oss först taga de specifikt kvinnliga. Därmed menar jag de yrken, hvilka motsvara de forna hemsysslorna och som en gång gifvit kvinnorna ett tillräckligt lefvebröd. Det är ock i dem, som kvinnorna i största utsträckning användas.

Prenumerera å DAGNY för 1910!

I den stora viktiga textil-gruppen uppges lönen — det påpekas ånyo, att här endast är fråga om vuxna arbeterskor — till 8 à 12 kr. i veckan för 12 timmars arbetsdag. Detta motsvarar med 50 arbetsveckor om året en årslön af endast 4—600 kr. Af de olika sömnadsyrkena kunna — n. b. på de största och finaste syateljéerna — k a p p-sömmerskor, om de äro mycket skickliga, förtjäna 20—30 kr. i veckan. Detta är dock endast under säsongen, då arbetstiden är 16—18 timmar i dygnet; de flesta gå lediga 4—6 månader af året. Den vanligaste veckolönen för denna gren är 8—14 kr. I denna grupp är det således ett litet fåtal af de allra skickligaste, som kunna nå upp till en årslön af 750 kr. och därutöver. Klädnings-sömmerskor kunna (likaledes på de stora ateljéerna) beräkna 12—14 kr. i veckan eller 6 à 700 kr. om året, hvilken summa genom öfvertidsarbete något kan höjas. Men linnesömmerskorna däremot ha genomgående svårt att komma upp öfver 10 kr. eller 500 om året; de som sy rosetter förtjäna 8—10 (4—500 om året) och de som sy mössor 8—12 (4—600 kr. om året). De som sy stråhattar ha en högre veckolön. Medelförtjänsten är 12—14 kr., och de mycket skickliga kunna komma upp på 20—25 i veckan, men detta varar tyvärr endast november—maj. Under sommaren stängas fabriker. Äfven med den högsta nämnda aflönningen blir årsinkomsten sålunda endast 700 kr. Af hela denna grupp synes modisterna, för så vidt de vunnit fast anställning hos större firmor, ha det bäst. Deras årslön går från 600 ända upp till 1,200 kr. Det stora flertalet däremot äro ytterst dåligt aflönade, deras säsong är kort, men däremot så mycket arbetsammare. Tidtals få de arbeta nästan hela nätterna med och som oftast utan öfvertidsbetalning.

I de "manliga" yrkena äro löneförhållandena bättre äfven för kvinnan. I tobaksfabriker kan en arbeterska förtjäna en veckolön på 12—20 kr. (600—1,000 om året), men yrket är också särskildt hälsovådligt. I skofabriker förtjäna nåtlerskor 12—18, hvilket skulle utgöra en årslön uppemot 900 kr., om arbetstillgången vore jämn. Klästrerskor förtjäna däremot endast 9—10 i veckan. I bokbinderier 12—14 kr. (6—700) för en utlär, yngre arbeterska. Bäst aflönade äro arbeterskorna i boktryckerierna och särskildt tidningstryckerierna, där de — märkligt att säga! — för samma arbete ha samma lön som männen. En sättrarinnas minimilön börjar med 20 och stiger småningom ända till 30 kr., men detta yrke fordrar liksom bokbinderiet flera års utbildning. Vid nattskift i tidningstryckerier kan lönen nå den för en kvinna ansevärd höjden af 38 kr., den högsta inom industrien. Den tid är dock ej långt borta, tyvärr, då detta faktum måste inregistreras bland flydda "barbariska" tiders kuriosor, då kvinnors nattarbete, n. b. inom industrien, ännu var tillåtet.

Fröken M. sammanfattar sina löneuppgifter sålunda: "Af Stockholms arbeterskor ha väl flertalet vuxna en veckoförtjänst af 9—10 kr. Ett stort antal ha åtminstone 12 kr. i veckan, men antalet af dem som beräkna att deras inkomst per dag fördelad öfver hela året är 2 kr.

blir säkert icke särdeles stort. Och de som åtminstone tidtals måste lefva på 6—7 kr. i veckan äro förfärande många." Äfven med 8—9 kr. blir lifvet för arbeterskan "nästan en beständig kamp mot nöden". Två kr. om dagen motsvarar ungefär den summa vi uppställt som norm. Det är, såsom vi ha sett, endast ett fåtal, som kunna nå så högt. Skickligheten spelar gifvetvis en stor roll, men icke alltid hjälper denna. Äfven de skickligaste väfverskor t. ex. kunna oförtjänt komma ned på lägsta lön. Det beror på hurudan varpen är, om trådarna lätt brista.

* * *

En fråga, som ovilkorligen måste tränga sig fram, när man går igenom de olika lönesatserna, är denna: äro de öfverhufvud taget baserade på någon undersökning af hvad en arbeterska i "Europas dyraste stad" kan behöfva för att lifnära sig utan att behöfva anlita fattigvården eller — ohederlig förtjänst? Eller äro de grundade på den icke okända föreställningen, att en kvinna kan lefva af ingenting? Som oftast får man vid lönerörelser höra den satsen, att "industrien ej kan bära högre löner". Men är detta nu också alldeles afgjort? Det finnes nationalekonomer som förätkta, att just denna fråga, hvad varan i själfva verket kostar producenten, i många fall skall vara otillräckligt utredd.

För något öfver ett decennium sedan uppstod i England en egendomlig sammanslutning af både arbetsgifvare och arbetare inom samma fack, den s. k. Trade combination, grundad på en omsorgsfull utredning af hvilka löner produktionen är mäktig att bära. Den uppstod inom järnsängsfabrikationen och förvandlade denna då sjunkande industrigren till en bärkraftig, till fromma icke mindre för arbetsgifvarna än för arbetarna, samt spred sig senare till andra industrigrenar.

En annan fråga, som likaledes tränger sig fram: hur går det med folkhälsan, när flertalet arbeterskor icke kunna uppnå en enkel bärgning utan måste slå sig igenom med en årsinkomst på 4—500 kr.? Under striden om kvinnors nattarbete hörde vi så många vackra ord om värdet af kvinnans hälsa för samhället. Hvarför vända de värda ifrarna för kvinnans samhälliga betydelse icke sin uppmärksamhet på de nu existerande fördärflika löneförhållandena? En arbeterska, som måste låta sig nöja med de sämsta, mest öfverbefolkade nhyssställena, där, enl. fröken M. mången gång ett omvändt bord, en byrålåda får tjänstgöra såsom säng, en arbeterska, hvilken därtill på sin kost icke kan utge mer än 3 à 4 kr. i veckan, hon kan omöjligen tillföra samhället ett lifskraftigt blod. Och huru länge stå arbetskrafterna bi under sådana förhållanden? Samhället, som ju i någon mån åtminstone måste taga sig an det människomaterial, som industrien förbrukar, borde hafva intresse af att veta det. En omsorgsfull undersökning af vid hvilken ålder våra fabriksarbeterskor kunna uppnå den högsta aflönningen och huru snart det börjar gå tillbaka därmed skulle säkerligen uppenbara oanade, i sina följder ödesdigra förhållanden.

Den lilla broschyren, hvars läsning jag på det varmaste vill anbefalla, upprullar sålunda en för många säkert oväntadt sorglig tafla af våra fabriksarbeterskors ekonomiska ställning. Att hemarbeterskorna äro dåligt ställda, visste vi nog; men att den kvinnliga arbetskraft storindustrien till allas vår nytta använder skulle i så stort omfång vara klen aflönad — så klen, att någon motvikt mot arbetets i sig själf hälsovådliga inflytande alls icke kan komma i fråga — det måste säkert väcka en viss uppmärksamhet. Bakom de många siffrorna skymta kvinnoöden oss till mötes, om hvilka de flesta väl trodde, att allt var väl bestämdt, om bara folk ville vara sköttsamma.

M. ANHOLM.

Hvar är hon?

Den diskussion, som med anledning af fröken Eira Hellbergs artikel i nr 46 af Dagny 1909 med sådan liflighet förts i tidningens spalter, förlänges alltjämt genom nya insändare. Fröken H. själf, som befinner sig på en längre utomlandsresa, har nu insändt och begärt plats för nedanstående, ytterligare inlägg i frågan. Från motsatta sidan har ett längre uttalande gjorts, för hvilket vi tyvärr ej nu kunnat bereda plats men som inflyter i nästa nummer.

Till Elin Cederblom.

Först i dag, julafton, har Dagny med Eder artikel nått mig, hvarför jag ej förr kunnat besvara den.

Innan jag går att bemöta den, skulle jag vilja bedja Er vederlägga mina "beskyllningar" med fakta och siffror och icke med öfverlägsna och stora ord. En debatt i sak bör hållas saklig, inte sant?

Jag finner hela Er artikel bära vittnesbörd om den snälva syn på andras åsikter jag i min första artikel vidrörde och kan under inga omständigheter godkänna den som ett friande för den kristliga kvinnan, allra minst i "rättvisans namn". Jag anser vidare, att hennes frånvaro från det sociala lifvet är af större skada än någonsin en efterlysning kan bli och vågar anse, att min artikel i stället för att skada gjort godt i det den lyckats få Er att tänka på saken.

Nu till fakta.

Det är fullkomligt sannt att i det tysta lefver en här af varmt religiösa kvinnor, som bära mycket arbete för andras bästa på sina skuldror. Just därför att jag det vet, efterlyser jag dem. Ty den offentligt kända kvinnorörelsen behöfver denna här af goda kvinnor, kvinnor, som genom sin uppoftande verksamhet som diakonissor, slumsystrar, fattigvårdare etc. skaffat sig en aktad ställning i de konservativa människors tankar.

Jag påstår vidare, att en ytterst ringa procent af dessa kvinnor är med i hvad jag kallar kvinnorörelsen — arbetet för kvinnans sociala och politiska likställdhet med mannen.

Af de tre personer Ni nämner såsom ett bevis på oriktigheten af detta mitt påstående kände jag personligen två, och jag kan säga Er, att fröken Mathilda Fryxell en gång själf till mig uttalade ett beklagande af den sociala likgil-

tighet som förefinnes hos flertalet af de kristliga kvinnorna. Jag finner icke heller, att dessa tre namn betyda något, emedan de äro undantag, och då man mäter en hel kategori af kvinnor, ha undantagen föga betydelse.

Ni påstår, att mina beskyllningar äro ovederhäftiga.

Då, Elin Cederblom, väntar jag att Ni vederlägger dem. Säg oss, hur många erkänt kristliga kvinnor som tillhöra rösträttsföreningarna. Säg oss hur många bland våra kvinnliga talare för rösträtt äro kristliga kvinnor. Säg oss huru mycket understöd kristliga organisationer ge rösträttsrörelsen. Säg oss hur många exemplar af Dagny, de religiösa föreningarna sprida bland sina medlemmar. Säg oss hur mycken tid en organisation sådan som t. ex. Kristliga Föreningen af Unga Kvinnor, Norr, Stockholm offrar på det sociala lifvets altare.

Jag ber Er att i det senare fallet ej nämna den parodi på sociala diskussioner, denna förening någon gång anordnat. Den känner de mänskliga intressena allt för litet för att ha uppfattning nog till att på det neutrala sociala planet möta religiöst olikfärdigt. Dess sociala diskussioner — där egentligen ingen mer än inledarinnan yttrar sig — äro mer eller mindre bemantlade omvändelseförsök. Och detta trots den vidsynta och varmhjärtade ordförandens goda vilja.

Kan Elin Cederblom med detta fakta för ögonen förneka riktigheten af mina ord?

Nej, Ni kan icke fria vår tids kristliga kvinna från likgiltighet för tidens kraf.

Den historia 1900-talets kvinnor skriva är för dem en sluten bok. Och det tysta arbetet för fattiga och sjuka, som Ni nämner, det ha kvinnor gjort i alla tider. Men kvinnorörelsens mål är ingalunda att hjälpa barmhärtighetsverk framåt, utan de barmhärtighetssökande skola hjälpa kvinnorörelsen framåt.

Jag skulle intet högre önska än att jag kunde skriva i Dagny en återtagelse af min dom öfver den kristliga kvinnan. Men hade jag det kunnat, Elin Cederblom, då hade kvinnans politiska rösträtt varit ett fullbordadt faktum i Sverige. Därför hvilat allt fort domen öfver den kristliga kvinnan. Och jag säger ifrån såsom min orubbliga övertygelse att de flesta kristliga föreningar fostra en ointelligent, likgiltig, trångsint typ af unga kvinnor.

Jag hade mycket mera att säga i denna sak, men det får anstå så länge.

En sak ber jag Er dock om: bevisa att mina beskyllningar äro ovederhäftiga. Och om Ni inte kan det säg ärligt ifrån: Ni har rätt, men jag vill göra hvad jag kan för att åstadkomma en social väckelse.

I så fall räcka vi Er en hjälpsam hand och stå sida vid sida som goda kamrater.

Tanger, Nordafrika, julafton 1909.

Eira Hellberg.

Sprid Dagny!

De som gått före.

»Må aldrig dessa mäns namn förgätas i den svenska kvinnans historia. Där ha de sin plats, ty de trodde på oss och därför kunde de föra oss fram till seger. De hvila nu i sina tysta kamrar, men deras gärningar följa dem efter och skola göra så alltfört.» Med dessa ord avslutar M. Rbg. sin vackra minnesruna i n:o 48 af Dagny för 1909 öfver den »Lärokurs för fruntimmer», som för femtio år sedan väckte sådan hänförelse och — förskräckelse. Hon riktar sin hyllning till kursens upphofsmän och lärare, hvilka voro nog varmhjärtade, frikostiga och vidsynta att trots skränet från ifrarna för den gamla sanna kvinnlighetens heliga okunnighet bjuda kunskapens frukter åt dem, som förut förgäfves hungrat och törstat efter dem. Huru vidunderligt är det icke att finna, att vid hvarje initiativ till höjande af kvinnans ställning — det må nu ha varit fråga om arfsrätt, eller myndigblifvande eller ett grand mera kunskaper — precis samma argumenter höjts mot det vådliga nyhetsmakeriet som i våra dagar mot kvinnornas kraf på fulla medborgerliga rättigheter och på oinskränkt frihet att utan hinder af sitt kön kunna till fullo utnyttja kunskaper och arbetsförmåga efter eget val och mot full valuta. Ja, väl må vi minnas och hedra dessa vägrödjare, ljusbringare, om hvilka våra dagars kvinnor med fog kunna utropa: »Hvar stodo vi, om de ej funnits till»? Och då en gång den svenska kvinnorörelsens historia skrives, skola förkämparna, män och kvinnor, som mäktat i handling af mera allmän innebörd omsätta hvad rätt de tänkt för kvinnornas vidkommande, där få sin gifna, hedrade plats.

Men: »Fältherrn ensam vinner icke slaget, de djupa leden vinna det åt honom». Från ledarna af »Lärokursen för fruntimmer» går min tanke till de 131 kursdeltagarna i alla ålderslägen från 16 till 54 år, som vid kursens upplösning sade hvarandra »att så lyckliga som vi varit under dessa tre år, skulle vi aldrig mer kunna blifva.» Jag ser dem för min inre syn, de 131, och många, många flera som ej kunde få vara med, huru de i vaknande vilja till andlig frihet, till intellektuellt arbetes glädje och möda, till rätten att forma sitt lif efter sin väsens art hvar på sin ort och i sin krets sådde ut nya tankar och föreställningar, som vår tid bragt till mognad.

En af dessa stod mig nära. Det lilla mått af vetande, som hennes skoltid bragte henne inhämtades på 1830- och 40-talet i en liten privatskola i Stockholm — och, som sagdt, det var icke mycket som där lärdes. Men för ett brinnande kunskapsbegär öppnar självstudium många möjligheter, och på den vägen kom hon förunderligt långt, till del-

vis verkligen gedigna kunskaper. Ödet hade emellertid redan före 1859 fört henne bort från Stockholm och därmed beröfvat henne tillfället att deltaga i denna med så mycken hänförelse omfattade lärokurs, som kom att betyda så mycket för många af hennes medsystrar. Säkert är att ingen af dessa kunde skatta de intellektuella värdena högre än hon. De voro för henne realiteter i lifvet, och hafsvindarna i landsortsstaden, där hon kom att tillbringa större delen af sitt lif, kunde icke blåsa bort dem, hvilket eljes lätt hände i den staden. Det var kanske icke så märkvärdigt att under alla lifvets sträfvanden och bekymmer hennes ungdoms älsklingskalder alltid förblefvo hennes tröstande ledsagare. Men mera ovanlig är denna personlighetens växt ända in i ålderns höst, som kom sjuttioåringen att vid sidan af de gamla idealen gripas och entusiasmeras af det nyaste nya. Huru väl minnes jag icke med hvilken intensitet hon kunde njuta af en modern fransk författares, skeptiker och ironiker som han var, kvickhetsfyrverkeri — oförhindrad af skiljaktigheten i lifsåskådning, liksom af bristerna i den franska hon mer än femtio år tidigare lärt sig i »mamsells» lilla skola, den enda undervisning af andra i »la belle langue», som kommit henne till del. Vid det första rösträttsmöte, som jag bevistade, satt hon vid min sida. Huru lifligt hon för kvinnornas räkning alltid förfäktat det själfständiga arbetets ära, lycka och rätt, några politiska önskemål hade hon aldrig haft. Men för hennes fördomsfria, af ingen trång konservatism bundna sinne behöfdes blott den yttre väckelsen, det direkta pekandet på att detta var *en* af vägarna — och en rak och säker — som för fram till kvinnofrigörelsens mål, för att *hon* också skulle ställa sig på de nya tankarnas sida.

Tyvär är det ofta så, att vi ej riktigt uppfatta dimensionerna af personligheter och företeelser som vi stå mycket nära. Det är som om vi här i relativitetens värld behöfde ett visst perspektiv för att fullt se och förstå. Nu felas mig icke perspektivet. Från vår tids döttrar, hvaraf allt för många trots ökad frihet i det yttre gå tankelättjans vanestigar bundna af egen feghet och osjälfständighet, ser jag bort till dessa en äldre generations kvinnor, många nu döda och borta, som varit — eller velat vara deltagare i 1859 års »Lärokurs för fruntimmer». Och jag tackar dem för modig vilja och själfständig tanke, då det ännu var farligt att vilja och tänka, tackar dem för att de voro förtruppen, som visade vägen, för att de *blefvo* så mycket, fast de *fingo* så litet. Min tack och min hyllning till dem alla, lefvande och döda!

Dagny 1910.

Prenumerationsanmälan.

Det andra året af veckotidningen Dagnys tillvaro har nått sitt slut, och vi börja vårt tredje arbetsår. Det är med en vädjan till de svenska kvinnorna att samfäldt fatta och förstå innebörden af de sträfvanden, för hvilka Dagny gjort sig till målsman, som vi anmäla tidningens tredje årgång. Det arbete, som för femtio år sedan, förberedt af nya tidsströmningar, togs upp af Sophie Adlersparre-Leijonhufvud och Rosalie Olivecrona genom utgifvandet af Tidskrift för Hemmet och som under en lång följd af år sedan fortsattes i tidskriften Dagny, kräver alltjämt — och med ännu större aktualitet än någonsin förr — sitt eget organ i pressen. I vår tid, med dess snabba utveckling, då olika frågor tagas upp och skjutas fram med en kraft och en agitation, som tidigare voro okända, fordras mera än någonsin att kvinnorna taga vara på de medel, som kunna föra deras sak framåt. Och för att de skola hålla sig uppe i ledet, för att de för dem viktiga frågorna icke skola skjutas undan, behöfves såsom aldrig förr det tryckta ordet, den starka rösten, som hörs öfver de enskildas stämmor och som kan tala ut de ord, som de många lyssna till. Men just för att rösten skall blifva stark och höras vida, måste den samla i sig de många svenska kvinnornas stämmor. De måste alla tala genom den — och de måste låta den tala tillbaka *till hvar och en af dem särskildt*. Med undanskjutande af enskilda önsknningar och uppgifvande af särskilda, mindre intressen måste alla svenska kvinnor förstå att samla sig kring det stora *gemensamma* målet — arbetet för att få de frågor lösta, af hvilkas lyckliga slutförande beror, om kvinnorna skola komma i åtnjutande af socialt, politiskt och ekonomiskt oberoende, om de skola komma att känna sig som själfständiga — men väl under ansvar arbetande — fullgoda samhällsmedlemmar.

Det är i arbetet för detta måls realiserande, som Dagnys stämma kraftigt måste ljuda ut i bruset af alla dagens röster. Och det är först när de *många* kvinnorna stå bakom, som den vinner erforderlig kraft och styrka.

Det är i medvetande om att många redan känna och förstå detta och i förhoppning om att allt flera skola genomträngas och värmas af denna tanke, som vi våga med ny tillförsikt om vår saks framgång sända ut veckotidningen Dagny under dess tredje arbetsår.

Tidningen kommer att såsom hittills följa alla med kvinnorörelsen förbundna frågor, arbeta för deras lösning samt, där så lyckligt är, inregistrera de positiva resultaten, de vunna segrarna.

Vid sidan af de direkta kvinnofrågorna har tidningen alltmera vidgat sitt innehåll till ett af mera allmängiltigt intresse. Biografier och minnesteckningar öfver framstående personer, utländska korrespondensartiklar, litteraturanmälningar och uppsatser i litterära ämnen, kultur- och reseskildringar komma att göra tidningen underhållande och omväxlande, hvartill äfven ett urval af goda illustrationer bidrager.

Vi våga vördsammast anhålla, att våra ärade prenumeranter fortast möjligt ville verkställa prenumeration å tidningen för året, därmed förekommande att afbrott i postbefordringen uppstår, samt att *hvarje prenumerant ville tillföra Dagny åtminstone ännu en ny sådan*.

Tidningen utkommer i oförändradt skick, och pris, postarvode inberäknadt, blir som hitintills *kr. 4: 50 pr år; kr. 2: 50 pr halfår; 1: 25 pr kvartal*. Lösnummer 10 öre.

Prenumeration sker å närmaste postanstalt eller bokhandel.

Redaktionen.

KUPONGBÖCKER

för samlande af prenumeranter på Dagny kunna af hvar och en för Dagnys spridning intresserade nu erhållas.

Kupongboken afser att underlätta prenumerant-samlarens besvär i fråga om anteckningar, särskildt då afgiften erlægges kvartals- eller nummervis.

Vi sända med nöje kupongboken till hvar och en som med angifvande af namn och adress därom an- håller hos

Dagnys Expedition.

Marianne von Willemer.

Af Sigrid Platen.

I.

Goethes lifs historia har så ofta och så ingående kom-
menterats af de skickligaste pennor att det här icke
kan vara frågan om att lämna ett nytt bidrag därtill.

Vid ett försök att teckna Marianne v. Willemers bild
är det likväl helt enkelt otänkbart att gå förbi Gerber-
mühl-idyllen. Hennes lifs tyngdpunkt
ligger i de fyra veckornas samvaro där-
ute med Goethe. Och ehuru hon en
gång nämnts som Tysklands främsta
diktarinna, är det endast den omstän-
digheten att hennes namn är förknip-
padt med Goethes, som räddat det från
glömskan. Så kommer det sig, att Goe-
the och Marianne—Divans Hatem och
Suleika—enligt Goethes egna ord "ett
i dikten förbundet älskande par",
icke kunnat skiljas åt.

Preludium.

Som en dikt ur verkligheten är hen-
nes lif, den icke mycket kända, snart
glömda diktarinnsans, en sensommarsång
i hög ren luft med solglöd och ljum-
ma vindars sus. En tillfällighet var det,
som gjorde det till denna högstämde dikt.
Det hade lika gärna kunnat förblifva den
gråaste hvardagsprosa.

Det var en tillfällighet äfven, som första gången
förde henne i min väg, och nu synes det mig som
om ett preludium vore nödvändigt för att berättiga mig
att än en gång förtälja ett så ofta förtaldt lifsöde.

Hvar skulle man möta Marianne von Willemer om
icke i Frankfurt am Main? För omkring tio år sedan
befann jag mig där som gäst i ett ansedt patricierhem.
I detta hem, där hvarje möbel och hvarje minsta före-
mål bar förfiningens prägel, mötte mina blickar dagligen
i det lilla eleganta frukostrummet bilden af en ung dam
med bruna lockar i en oval ram vis-à-vis min plats.
Hennes skälmska ögon logo mig till mötes, och hennes
mun tycktes skälfa af begäret att anförtro mig en glad
hemlighet. Ständigt mer och mer fånglad af detta ta-
lande ansikte, sporde jag en dag efter min okändas namn.
Och med en beundrande blick på pastellporträttet och
ett hemlighetsfullt leende svarade min goda värdinna:
Hon, å hon är vår "Grossmütterchen", d. v. s. hon var
gift med min mans mormors far, men hon hette allmänt
"s Grossmütterchen" här i Frankfurt, inte blott i famil-
jen, äfven droskkuskar och gatpojkar kallade henne så.

Berätta mig litet om Grossmütterchen, hon ser mig
ut att ha haft en historia, bad jag.

Min vän log åter: Ja, nog har hon haft en hi-
storia, vår "Urgrossvater", Gehemierådet von Willemers
tredje hustru — Marianne v. Willemer, Goethes Suleika, ni vet?

Hvarpå jag satt mällös en god stund. Porträttet
tycktes ha hjärtligt roligt åt min öfverraskning. Men
hur skulle jag väl kunnat ana, att Marianne v. Willemer
stod att finna bland förfäderna till denna familj, hvars
ansedda köpmansnamn icke gaf den ringaste ledning.

Detta är icke heller det porträtt man
vanligen ser af henne, fortsatte min vän,
men ehuru icke så idealiseradt, lär detta
ha varit mera likt originalet i hennes
första ungdom. Och här ha vi henne
yttermera som gammal gumma i den här
lilla intressanta interiören från hennes rum.

Jag fick nu veta, att husets herre
härstammade från Willemers tredje dot-
ter. Han hade som tioårig gosse ofta
sett "Grossmütterchen" och hade det
bästa minnet af hennes stora vänlighet
mot hennes mans barnbarnsbarn. (Själ-
f ägde hon inga barn.) Och mindes godt
hvilken stor händelse hennes födelsedag
var för dessa barn, hvilka hon då bru-
kade glädja med hvar sin i tårtan in-
bakade dukat.

Hvad var naturligare än att jag på-
följande dag uppsökte herr R:s moder
— Willemers dotterdotter — född An-
drae för att få höra mera. Den be-

klagligt giktbrutna, numera bortgångna lilla damen af
den gamla goda farmorstypen, liflig och älskvärd, gaf mig be-
redvilligt del af sina personliga minnen. Ofta hade hon
som barn hört fru Willemer berätta sagor med en talang
som i ingen mån lär ha stått efter för den glada gamla
fru Goethes. Detta stämmer också med Frankfurterskal-
den Brentanos begäran att fru Willemer, som har "so
viel Sinn und Talent", måtte visa honom den sanna vän-
tjänsten att deltaga i redigerandet och utgifvandet af hans
sagosamling. Gamla fru R. mindes ännu den rysning
af välbehaglig skräck, hvarmed barnen betraktade "Gross-
mütterchen", som för att imponera på dem och "locka
fram sagornia" brukade med händerna stryka nedåt sina
lockar, hvarvid elektriska gnistor sprakade i mörkret.
Äfven lefde hos henne lifligt minnet af fru Willemers
oförlikneliga sång samt af hennes vinnande, älskliga sätt
mot enhvar. Ofta hade hon med vördnad betraktat den
glaslåda, hvare den gamla som sin förnämsta skatt bevara-
de Goethes bref. Dessa, som i afskrift sedermera ärfdes
af fru R:s moster, bevarades länge som en familjeklenod
i Darmstadterbanken tillika med Mariannes egna bref och
blefvo först 18 år efter hennes 1860 timade död offen-
liggjorda, hvarefter de förstördes. Fru R. hade sett Ma-
rienne v. Willemer i hennes sista fridfulla slummer. Äfven
hade hon ofta besökt "die Gerbermühle", Willemers strax
utanför Frankfurt belägna sommarboställe, hvars glans-

MARIANNE von WILLEMER

Efter ett måladt porträtt från hennes ungdom.

dagar visserligen redan då voro förbi, och hon erinrade sig mycket väl, hvar Goethes makarne Willemer tillägnade dikt hade sin hedersplats på väggen inom glas och ram.

Det hade sitt säregna behag att höra åtskilliga äldre personer, som sett och känt fru Willemer, tala om hennes ännu på gamla dagar sällsynt älskliga väsen och hennes oföglömligt sympatiska sätt i umgängeslivet, något hvari allas meddelanden öfverensstämde. Äfven däri samstämde de alla, att hon varit ytterst försynt i hvad som rörde hennes innersta känslor samt att hon sällan — väl att märka aldrig oombedd — talade om sin vänskap med Goethe. Men efter allt detta önskade jag lifligt att få blicka in i just denna hennes heliga inre värld, som hon i lifstiden med rätta så sorgfälligt bevarat för människors ofta indiskreta beröring. Där fanns, det anade jag, stora värden, som döden icke hade rätt att undanhålla eftervärlden. Och så begynte jag drag för drag leta fram den verkliga Marianne ur de källor som stodo till buds i Rotschilds bibliotek, i Goethemuseum, ur minnena från hennes tid på gator och gränder i den goda gamla staden Frankfurt ända ut i dess utkanter. Störst och rikast växte hon därvid fram ur brefväxlingen med Goethe.

Till sist blef jag så förtrogen med hennes tjugande personlighet, att jag tyckte mig se henne vid fönstret med utsikt åt den "vänliga, glada Mainfloden" i den bostad, där "ordningens ande lånat sina vingar åt trefnadens". Hur ofta satt hon där och blickade i "vakna drömmar" nedåt den glittrande floden, där hon såg fartyg och tungt lastade prämar oafbrutet glida förbi utåt världshafvet. Eller om vintern, när floden låg is- och snöbelagd, med hvilket nöje gaf hon icke akt på den ständiga ström af tunga åkdon, slädar och fotgängare, som rörde sig däröfver, så att hon kunde tro sig ha "en åker eller äng framför sig, om det icke vore för bron", som också var synlig från hennes fönster.

När jag sen vek om hörnet af detta Willemers gamla hus, som ännu går under sitt forna namn, "Zum rothen Männchen", påträffade jag litet längre fram i samma gata hennes sista bostad, äfven den med gafvelfront åt floden. Och det var som förstod jag hennes tankegång. Hon ville icke skiljas från Mainströmmen, som varit vittne till hela hennes lefnadssaga. Den fina naturiakttagerskan ville, då hon lutade sig fram mellan krukväxterna i det vinlöfsomkransade fönstret, till det sista se den nedgående solens färgspel och reflexer på vattnet. Hon, som i så smältande strofer besjungit Östan- och Västanvinden, ville bo där hon kunde ömsom svalkas af dem båda, tills hon genom de

tränga, mörka gatorna i gammalstaden för sista gången fördes ut i naturen att bäddas till hvila vid den 22 år föru hädangångne makens sida.

Långt i stadens utkant på det gamla "Friedhof" stå makarna Willemers båda grå stenvårdar, enkla och allvarliga som plikten, sida vid sida, liksom dessa båda människor framlevat sitt lif. Och all den poesi, som bodde i bådans en gång varmt pulserande hjärtan, har nu sitt enda synliga uttryck i det djupa ord, som inristats på Mariannes grafvård:

«Die Liebe höret nimmer auf». — — —

Under dessa mina Willemerströftåg kom jag allra sist till "die Gerbermühle", just som våren hållit sitt intåg där. Hvilken förgångelsens bild det gamla landstället företedde midt i naturens eviga förnyelse! Om mina intryck från detta besök finner jag bland mina papper följande anteckningar.

Den 29 April 1898. Denna soliga aprilafton en härlig promenad i vagn med vännerna till *die Gerbermühle*. Efter raska hästar foro vi öfver den ärevördiga Karlsbrücke med Karl den stores ståndbild genom Willemer- och Gerbermühlgatorna i förstaden Sachsenhausen utåt chausséen mot Oberad. Efter att ha passerat oändliga kål- och grönsaksland vände vi af på en smal byväg och kommo omsider ned till flodstranden, till Gerbermühle. Nej, detta är blott *skuggan* af det Gerbermühle, om hvilket Marianne v. Willemer en gång diktade den lilla versen:

"Von der Ilme bis zum Rhein
Mahlet manche Mühle
Doch die Gerbermühl 'am Main
Ist's worauf ich ziele".

Men äfven *skuggan* af ett stort förgånget förmår

väcka något af samma vörndnad och vemod som skelettet af en fordom öfverlägsen människa. Die Gerbermühle är dödsdömdt. Egentligen är det föga mera än ett skelett. Det är endast genom öfverallt anbrakta stöttor det gamla husets remnade murar hindras att sammanstörta. Dess murkna dörrar och fönsterluckor hänga snedt eller stå och smälla för vinden. Rappningen ligger strödd på de sviktande golfven, och borta är balkongen framför Goethes forna rum, där fru v. Willemer skall ha skämtsamt tecknat honom en månljus natt med ett ljus i handen "för att bättre se månen". (I själfva verket studerade han vid det tillfället med sin vän Boisserée *skuggans* färg.) Borta är äfven den ståtliga äppelalléen samt de flesta af "lundens" träd och af "terrassen" syns ej spår.

Men genom de sönderslagna fönsterrutorna njuter man alltjämt samma fria utsikt som förr öfver de blånande

Die Gerbermühle.

skogshöjderna, floddalen och Frankfurt med dess kyrkor, domen och den gamla bron samt öfver den breda, mäktiga Mainfloden, som under vattenröka år hotade att skölja bort hela "Möllan".

I ett af sina bref säger Goethe just med anspelan på en dylik för Gerbermühle mycket kritisk vår, då bottenvåningen stod under vatten och stormen med roten uppryckte flera stora popplar: "Jag ville hellre vara gäst i den vattenrika Möllan än värd i det torra Thüringen."

Bakom den rätt ansenliga byggnaden står fortfarande det egendomliga lilla stenmonument af basalt eller rättare "Heiligenhaus", nu likvisst utan helgon, med årtalet 1507, som af Goethe så mycket beundrades, emedan det så väl trotsat tidens tand. Och just där förbi har gångstigen ledt till Offenbach, dit ynglingen Goethe ofta vandrade till sin ungdomsflamma Lili Schönemann, utan att ana att den pittoreska höga byggnaden under de lummiga träden en gång skulle bevittna några af hans ålders lyckligaste dagar.

Ett och annat af de större träden har väl i sina yngre år beskuggat den grånande store naturvännen, då han här gladde sig åt färgernas spel å den vidsträckt horisonten och åt de härliga solnedgångar, om hvilka fru v. Willemer talar i ett af sina bref till honom.

"Jag vet ej om det är en egenhet för trakten eller om sådant äfven annorstädes kan iakttagas, men aldrig förr har jag sett så märkvärdiga solnedgångar med en sådan ljusrikedom, aldrig har jag sett så fantastiska molnformationer eller så talrika regnbågar. Om vi alltid, ofta och gärna önska Er närvaro och längta att med Er dela hvarje fröjdfull tilldragelse, så är detta isynnerhet fallet denna sommar, som med sina sköna, underbara belysningar söker hålla oss skadeslösa för andra nackdelar." — Brevet åtföljes af "den sköna beskrifning på den ganska kuriösa regnbåge", hvilken Goethe sedan låter inflyta i sina "Kollektanéen".

En annan gång skrifver hon: "Sommaren är just till för att låta 'die Gerbermühle' framstå i all sin glans. Heltan kan blott här uthärdas och aftonbelysningen synes endast här särskildt skön. Hur ofta tänka vi på Er, när vårt lilla bord blifvit ställdt ända nere vid Mainströmmen, hur ofta önska vi, om också blott för ett ögonblick, att ha Er här för beundra detta skimmer öfver höjderna, som jag hittills endast iakttagit vid Lago Maggiore — — — Så föga vi än våga hoppas på denna önskans uppfyllelse, känna vi likväl en vemodig glädje vid tanken på att få räkna Er till de vänner, hvilka man i lifvets skönaste ögonblick så gärna ville hafva vid sin sida". — — —

Och åter senare: "Aldrig förr har det varit så härligt på "Möllan", ehuru eljest hösten är hennes briljanta sida. Grönskan är friskare än någonsin och frodas i luft och sol; många mycket fördelaktiga uthuggningar ha inverkat välgörande på klimatet härute och ha lämnat rum för vackra utsiktspunkter åt Oberrad. Salen har både utan och innan fått ett gladare utseende, och Ert forna sofrum har blifvit riktigt bekvämt och treffligt. Ni skulle säkert nu finna det mycket behagligare hos oss. "Möllan" har verkligen förnygrats, ehuru man för visso icke kan säga detsamma om "Möllefolket". — —

Tyvär kan man ej nu instämma häri, ty den förnygrade "Möllan" lutar mot sitt fall.

Högst vemodigt klingar slutstrofen i die Gerbermühles poetiska lefnadssaga. Det är efter herr von Willemers död, då hans maka för alltid lämnar det för henne så kära stället, som hon 1838 skrifver: "Nu är äfven die Gerbermühle utrymd och tom, och de glada minnena från fordom fladdra skyggt omkring i rummen i känsla af att de här icke längre ha någon varaktig stad. De klänga sig ångestfullt fast vid de gamla möblerna, som i så många år stått där och nu måste bort till nya rum, där de icke passa. Äfven jag förekommer mig själf som en dylik gammal byrå, hvilken blott kunde stå stadigt på sin gamla plats, men nu står och vacklar hvar den ställes, emedan benen icke längre vilja bära den". — — —

Nu bor förödelsens styggelse därute, där öfverlägsna människor för snart hundra år sedan lefde det betydelsefullaste andliga lif och där ett af världens största snillen under årets och sitt lifs annalkande höst fick upplefva några af de lyckligaste och oförgätligaste dagar, som ännu beskärdes honom. Men minnena ha trots allt ännu icke låtit sig helt och hållet skrämmas bort. Ännu fladdra de skyggt omkring "i trappuppgångens mörker, i dessa rum som ofta genljudit af en själf full kvinnas sång eller inne i den egendomliga gårdens vinklar och vrår. Han hade rätt, Goethe, då han skrifver: "Jag skall säkert icke kunna fördrivas från dess (Gerbermühles) skuggor, och ofta skall jag möta er (M—e) där". — — —

Och då det blir tid för oss att skiljas från skuggan af Gerbermühle, sker det med känslor, om hvilka Marianne v. Willemers ord gälla: den djupaste känslan uttalar sig endast i fulländad form eller också icke alls. — —

"Die Stätte die ein guter Mensch betrat
Ist eingeweiht; nach hundert Jahren klingt
Sein Wort und seine That dem Enkel wieder".

Ja, det dagas, det blommar!

Lif, lif! är icke det hjärtat i allt? Kvinnan är framför allt lif, eld, entusiasm — — denna kraft, tillvarelsens puls, måste riktas mot stora mål, måste, — men därför ock måste dessa tidigt uppgå för hennes medvetande, hon måste intaga sin sanna rang i lifvet och hennes hjärta klappa för det allmänna bästa, för det hela uti det enskilda lifvet.

Jag har läst, att namnet *Eva* betyder lifvet, passionen! Nåväl! på det jordens lif må pånyttfödas, måste dess innersta lif, dess hjärta, få sin fullkomliga evolution! — friskt skall blodet då strömma genom lemmarnas ådror.

Fredrika Bremer (1843.)

Sprid

Prenumerera själf och förmå Edra vänner att prenumerera.

Dagny!

Från allmänheten.

»En agitation som man bör se upp med».

Hvarje vän af ett lugnt framåtskridande måste med ängslan se den s. k. kvinnorörelsens svindlande framfart. Det finnes nu för tiden ingen undanflykt, ingen frid för kvinnorna. En gång i veckan släpper jag frivilligt in revolutionens ande i form af den svenska kvinnorörelsens organ i det lugna småländska herdetjäll, där jag är härskarinna under en älskad makes ledning. Jag gör det för att kunna hålla reda på farten, så att säga, och för att få tillfälle att då och då säga ett varningsord. Men det är icke nog härmed. Äfven på andra, de mest förvånande vägar framtränga den kvinnliga tidsandans våldliga tendenser.

Då vi, min husbonde och jag, för ett par söndagar sedan kommo från aftonsången, funno vi instuckat under dörrmattan på förstugubron ett flygblad, som bar till öfverskrift "En agitation som man bör se upp med". Hvad finner jag? Jo att som vanligt nu för tiden en kvinna kommit förargelse åstad, K. J., som gratulerat Ellen Key på hennes födelsedag, och att ett stort porträtt af henne äfven satts in, och detta i en tidning, Stockholms Dagblad, som lockat ifrån Nya Dagligt Allehanda-Vårt Land en hel mängd prenumeranter bland kristna präster. Vål må den anonyme flygbladsförfattaren vara förbittrad på denna punkt. Hvad jag har att hålla mig till är roten och upphöivet till det onda, kvinnan, "K. J."

Så fick jag då rätt, som redan i febr. 1909 mellan raderna i denna litteraturkritikers haranger om "den äkta kärleken" i Per Hallströms glänsande idédrama Alkestis såg osedlighetens och löslighetens anda lysa fram, jag höjde redan då mitt varningsrop i Dagnys spalter. Ännu en gång ser jag mig nödsakad att i hemmets, familjens och samhällets namn protestera mot K. J:s sätt att förvalta sitt litterära pund. Jag har visserligen icke läst artikeln ifråga, (vi äro icke från Nya Dagligt Allehanda affälliga Stockholms-Dagbladsprenumeranter), utan blott sett citaten i flygbladet. Men det är icke det, som det är fråga om, hvad hon skrivit, utan att hon skrivit, att hon, samma person, som hyllat Fredrika Bremer i artikeln "Ett aftonsamtal i Jargonnant", i n:r 23 af Dagny 1909 (allmänt bekant torde vara att under signaturen Huck Leber gömmer sig samma person som under märket K. J.), nu skrivit och gratulerat Ellen Key. I själfva verket är detta K. J:s uppträdande den mest revolutionerande händelse, som timat i våra dagars kvinnorörelsehistoria, om man verkligen fattar innebörden.

Såsom modern kvinna erkänner jag existensberättigande både för hedningar, muhammedaner, Ellen Key och Ellenkeyister. Ja, för min spanande tanke har den sanningen uppenbarat sig, att liksom en vis försyn skapat rika och fattiga för att de rika skola få tillfälle att öfva sig i gifvandets ädla konst, så existera enligt samma världsordning de andligen förmörkade, för att de upplysta skola få öfverstråla dem med sitt ljus. Ja, jag icke blott erkänner muhammedanernas m. fl. rätt att vara till, utan äfven deras rätt att gratulera på födelsedagar. Men det gifves ett "men", som gräfver en omätlig klyfta mellan mig och K. J. Muhammedaner skola gratuleras af muhammedaner, Ellen Key och Fredrika Bremer, hvar och en af sina anhängare. Jag behöfver väl icke säga, att jag är anti-Ellenkeyist, och att jag och mina meningsfränder aldrig skulle falla på den tanken att gratulera Ellen Key. Och villigt och öppet gifver jag det erkännandet åt Ellenkeyisterna, att de icke gå och hylla Fredrika Bremer eller andra per-

soner, som icke höra dem till, utan städe, om och från rosenrasande utgångspunkt häfda ortodoxiens konserverande principer med vederbörlig klassifiering af personligheter och föreställningar och dessas inordnande i sina numererade fack. Hvad gör det, om de gifva det som borde ha högsta numret det lägsta eller tvärtom, jämfördt med ett sådant kätteri som att icke alls gå efter nummeringsmetoden? Jag påstår, att i detta all tradition brytande faktum att K. J. hyllat både Fredrika Bremer och Ellen Key, ligger hvarken mer eller mindre än att anarkismens hydra uppenbarat sig för de svenska kvinnorna, spridande omkring sig upplösning och förstörelse af i samhällsgrunden djupt rotad fackindelning. Hvert bär det hän, må man väl fråga sig? Skola kvinnoskarorna följa sådana tendenser och från de bestående förhållandenas fasta mark gifva sig ut på löslighetens och villervallans gungfly? Skräckslagen af de perspektiv som K. J. öppnat för mig, riktar jag en allvarlig uppmaning till de svenska kvinnorna att hvar och en i sin krets protestera mot försöken att upplösa det kvinnornas, om jag så får säga, kastväsende, som är grunden för hela det kvinnliga Sveriges rättsordning, för hemmen och samhället.

JUSTINA P.

Notiser.

Programmet för Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt årsmöte i Jönköping den 10 och 11 januari föreligger nu färdigt.

Till den redogörelse för mötet, som lämnades i förra numret af Dagny meddela vi ytterligare att talarna på det af Jönköpings F. K. P. R. anordnade offentliga mötet blifva d:r Lydia Wahlström, fröken Anna Whitlock, ledamoten af riksdagens andra kammare folkskoleinspektören C. R. Johansson samt öfverläraren A. Dalin från Huskvarna.

För att tillmötesgå en från flera håll uttalad önskan kommer fru Emilia Broomé på Verkställande Utskottets föranstaltande att onsdagen den 12 januari i Jönköping hålla föredrag om "Sättet att leda förhandlingar". Föredraget, som åtföljes af praktiska öfningar, blir tillgängligt för alla medlemmar af F. K. P. R.

Kvinna ledamot af fattigvårdsstyrelsen i Linköping. Vid det nyligen skedda besättandet af lediga kommunala befattningar i Linköping invaldes i fattigvårdsstyrelsen fröken S. Örn efter afgående ledamot, som icke önskat sitt mandat förnyadt.

Många finnas

som nog skulle prenumerera på Dagny blott de komme sig för därmed. **Rekvirera en kupongbok och tag upp prenumeration för dessa alla, som annars ej komma sig för. Hundratals kvinnor skulle på så sätt kunna väckas till intresse för kvinnorörelsen.**

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sina annonser införda i Dagny för halftva priset eller 7½ öre pr nm.)

En ung, elementarbildad flicka

önskar i jan. plats i familj att biträda frun med förekommande göromål. Kunnig i sömnad. Ref. finnas. Svar till »90», Oskarshamn p. r.

Bättre Flicka

önskar plats som hjälp i hushållet. Betyg finnas. Svar till »21 år», Uppsala p. r.

UNG gladlynt blekingska, som genomgått 8-kl. läroverk, önskar plats i familj antingen såsom skrifbiträde, lärarinna eller såsom hjälp och sällskap. Svar till »Blekingska», Karlskrona p. r.

ANSPRÅKLÖS 17-årig flicka, som genomgått 8-kl. läroverk och skolkök önskar på nyåret plats i liten familj (helst i Sthlm.) för att under husmoders ledning lära ett hems skötande mot fritt vivre och någon liten lön. Van vid husliga göromål och kunnig i sömnad. Svar till »I. S.», Skara p. r.

Flicka

från godt, arbetsamt hem, önskar plats som husa eller i öfrigt tjänarinna, i bättre hem där husmodern är behjälplig. Svar med löneuppgift märkt »Gertrud 20 jan.», Falköping.

ENERGISK, ung flicka, från hemmet van att »ta i», önskar plats som husmoders hjälp. Van vid barn. Svar till »Frisk och glad», Lund p. r.

Sjuksköterska,

23 år, önskar privatvård på nyåret. Svar till »Syster», Västerås p. r.

UNG flicka af god familj, som förut haft plats och har goda betyg, söker nu anställning till den 15 jan. i ett godt hem på landet för att undervisa nybörjare i de vanliga skolämnena och handarbeten enl. den nu brukliga metoden i Kindergarten Seminarium. Svar till »20 år», Björksåtra, Huddinge.

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstel. 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelg. 25.

Rikstel. 68 98.

Allm. tel. 82 11.

BÄTTRE, MUSIKALISK FLICKA intresserad af husliga göromål samt van vid barns skötsel, önskar plats som sällskap och hjälp i god familj. Ref. finnas. Svar till »Skånska» p. r. Kristianstad.

På kontor i Stockholm

önskar ung flicka plats eller vikariat. Är kunnig i stenografi och maskinskrifning. Tacksam för svar märkt »Stenograf», till Svenska Dagbladets kontor, Stockholm f. v. b.

Bättre flicka,

med utpräglat ordningssinne, praktisk och duglig, önskar på nyåret plats i godt hem, som hjälp och sällskap i vänlig familj eller som husföreståndarinna helst hos äldre herre. Bästa referenser kunna förete. Svar emotstas tacksamt märkt »Arbetslust 1910», pr. Långed.

Verksamhet

En allvarlig, frisk och ordningsälskande kvinna, med sinne för de små och värnlösa, önskar verksamhet, helst som föreståndarinna för ett mindre barnhem — har innehaft dylik plats — eller ock som husmoder i ett allvarligt hem, där barn finnas. Goda intyg finnas. Svar till »Barnvän» Sköllersta, Närke. Fredrika-Bremer-Förbundet lämnar äfven upplysningar.

Ung bildad flicka,

villig att hjälpa till med alla husliga göromål, något kunnig i matlagning, önskar plats den 15 jan. Svar till »Huslig», Deje.

Kvinnlig trädgårdsmästare

som genomgått trädgårdsskola samt dessutom praktiserat på handels- och privatträdgårdar och de senare åren förestått skötseln af trädg. önskar plats på nyåret, helst där växthus finnes. Prima ref. och betyg. Svar till »Pålitlig», Göteborg, p. r.

SMÅLÄNDSKA, stadgad, hushållsvan, af god familj, söker plats som hjälp och sällskap (helst nära Sthlm). Lön 15 kr. Svar till »Kunnig och intresserad jan. 1910», Kalmar p. r.

LEDIGA PLATSER.**Ledigt vikariat.**

Föreståndarinnebefattningen vid Kristinehamns Elementarläroverk för flickor under instundande vårtermin är till ansökning ledig senast den 12 nästkommande januari. Lön minst 1,000 kronor. Undervisningsämnen äro kristendom, historia och modersmålet i skolans högsta klasser, 16 timmar i veckan. Platsen blir ledig nästa 1 juli och kommer antagligen att då tillsättas med ordinarie. Ansökningshandlingar insändas till kyrkoherde O. Nordenhaag, Kristinehamn.

Kristinehamn d. 30 Dec. 1909.

STYRELSEN.

Lärarynnebefattningen

vid Killeröds fasta småskola i Grevie sökes före den 15 januari 1910 hos skolrådet i Grevie, adr. Förslöv.

Grevie den 16 dec. 1909.

Anton Kullenberg.

Skolrådets ordförande.

Barnfröken,

ej för ung, villig att läsa med nybörjare och sköta tre barn mellan 4—7 år under en längre vistelse på landet i Frankrike, får plats på nyåret. Af den sökande fordras ordning, ett vänligt och bestämdt sätt samt vana och förmåga att själfständigt sysselsätta och handleda barn och ett allvarligt intresse för denna uppgift. Betyg och ref. jämte foto. torde sändas märkt »L. H. M.» under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm.

Föreståndarinnebefattningen för restaurationen vid Porla Brunn

är till ansökan ledig. Betygsafskrifter jämte rekommendationer insändas före den 1 februari 1910 till Kamrerarekontoret, Porla Brunn, Porla.

Endast den, som kan förete de bästa vitsord om kompetens att sköta befattningen, antages.

Kvinnligt biträde

med snabb uppfattning, skicklig bokförelserka och helst med vana vid arbete å annons- eller tryckerikonator, erhåller genast god plats. Svar med betygsafskrifter och fotografi till »Ordningssinne 1910», Svenska Dagbl. Annonskontor, Stockholm.

Högre Lärarinneseminarier vid Stiftelsen Kjellbergsska Flickskolan

utbildar lärarinnor för högre flickskolor och samskolor. Seminarier treårigt. Studentskor kunna vinna inträde i andra afdelningen. Närmare meddelar seminariets föreståndarinna, adr. Södra Vägen 23, Göteborg.

Göteborg i dec. 1909

STYRELSEN.

(Nord. A.-B. 429 67).

Kvinnliga arbetsområden.

Utbildningskurser m. m. Muntliga och skriftliga upplysningar genom Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan.

Gynna Dagnys annonsörer!

Sprid Veckotidningen DAGNY!

**Deposition
&
Sparkassa**

5%

**KÖPMANNABANKEN,
Arsenalsgatan 9,
Södermalmstorg 8,
STOCKHOLM.
Aktiekapital 3,000,000 kr.**

Sprid Dagny!

Sårbehandling.

Till att göra **sjuka och inflammerade sår rena och friska** är Fil. Dr. P. Håkansson's Salubrin det pålitligaste medlet. Icke endast vid **liggsår, brännsår** m. fl. sårnader utan äfven vid många fall af

lupus- och tuberkelsår

har vid Salubrinbehandling åstads-kommitts botande.

Ehuru med hvarje flaska Salubrin åtföljer beskrifningen om Salubrins utspädning och användning, bör man tydligen allra mest vid svårare fall, icke underlåta att af läkare förskaffa sig speciella föreskrifter. Allmänheten varnas mot efterapningar af fabrikatet.

Salubrin tillhandahålles i Parfym-Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos Geijer & C:o, Stockholm.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskemål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatsafdelning
(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatsafdelningen deponerar obligationer, inkassarar Notariatsafdelningen vid förfallotiden kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatsafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatsafdelningen, underrättar Notariatsafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatsafdelningen, att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerar inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Folkskolans Barntidning

utgifven och redigerad af **STINA QUINT** utkommer 1910 i sin nittonde årgång.

Ett rikt illustrerad nummer hvarje vecka, 36 veckor under året.

Bästa och lämpligaste läsning för barn af alla samhällsklasser.

Prenumerera å närmaste postkontor. Pris för helt år Kronor 1:65, halft år 90 öre.

Stockholms Musik-Institut.

Brahegatan 7 B. ö. g. 3 tr. Allm. Tel. 115 96.

Vårterminen börjar den 10 januari. Anmälningstid den 8 januari kl. $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4 samt $\frac{1}{2}$ 6— $\frac{1}{2}$ 7 e. m.

Efter terminens början anmälning- och mottagningstid: måndagar och torsdagar kl. $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 3.

Prospekt tillhandahålles.

Sigrid Carlheim-Gyllensköld.

Fem praktiga äfventyrsböcker för barn och ungdom.

Tsarens kurir. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter Jules Verne af Alfred Smedberg. 352 sidor med 47 illustrationer af Karl Aspelin. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Parzival. En riddarsaga från medeltiden. Bearbetning af Hugo Gyllander. 259 sidor. Med 45 illustrationer af Ingeborg Uddén. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Sagogrottan i Sagoskogen. En samling sagor af Harald Östenson. 303 sid., 50 illustrationer. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Den hemlighetsfulla ön. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter Jules Verne af Alfred Smedberg. 312 sidor, 44 illustrationer af Brita Ellström. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Hjälten bland hjältar skildrade för barn och ungdom af Marie Louise Charles G. Gordons lif och stordåd, af ise Gagner, 304 sidor, 33 illustrationer af Edv. Berggren. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Erhålles i hvarje bokhandel eller direkt från

Folkskolans Barntidnings Förlag, Stockholm. (Stina Quint.)

Kvinnliga Juridiska Byrån, Wallingatan 12.

Kontorstid kl. $\frac{1}{2}$ 10—4. Utför alla slags juridiska uppdrag. A. T. 18336.

**Rodenstamska
Slöjd- och Hushållsskolan**
Hudiksvall.

Husmoderskurs. Skolkökslärarinne-kurs. Slöjdlärarinne-kurs. Hemslöjds- och Växtfärgningskurs.

7 meter mörkblå Damcheviot tjock stark vintervara 70 cm bred finnes äfven i svart, grå, brun eller röd färg till 4,20. Blustyg 2,2 met. prima velourflanell, 70 cm. bred i 100-tals vackra mönster, som vanligen kostar 75 öre m. erhålles till 1 kr., 10 bitar 9,80. Rosatvills till underkläder, kraftig stark vara 32 öre met., d:o extra prima skär eller blå äfven passande till herrkalsonger 0,40 met. Tillskrif Otto Oskarson, Gamla Kungsholmsbrogatan 23 A., Stockholm.

**Nya
Nådhammarhemmet**
Djursholm

Riks Djursh. 122. A. T. Djursh. 52 erbjuder klena och nervösa personer ett lugnt och stilla hvilohem. Pris pr dag 5—8 kronor.

**Gynna
Dagnys annonsörer!**

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

I Fredrika Bremers tecken.

Kvinnolöner inom industrien. Af M. Anholm.

Hvar är hon? Till Elin Cederblom. Af Eira Hellberg.

De som gått före. Af —a.

Dagny 1910. Prenumerationsanmälan.

Marianne von Willemer. I. Af Sigrid Platen.

Från allmänheten.

Notiser.

**Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt
eller bokhandel.**